
Eğitim Fakültesi Dergisi

<http://kutuphane.uludag.edu.tr/Univder/uufader.htm>

Spor Basınında Futbol Anlatım Dili: Manşet ve Başlıklar

M. Tuğba Yıldız-Ekin

Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

Özet. Kitleleri peşinden koşturan sporu konu ve içerik olarak işleyen spor basını, haber dili ve dilini oluşturan öğeler açısından önemlidir. Bu çalışmada, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de büyük yeri olan spor basını, futbol haberlerinde kullanılan manşetler ve başlıklar temel alınarak deyişbilimsel açıdan incelenmiştir. Çalışmada Türkiye’de yayımlanan iki spor gazetesi olan FOTOMAÇ ve FANATİK gazetelerinin rast gele belirlenmiş 15 günlük sayılarının futbolla ilgili sayfaları incelemeye alınmış, bu sayfalardaki futbol yazılarının manşetleri ve başlıkları incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda deyişbilimsel açıdan bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda Türkiye’deki yazılı spor basınında futbol anlatım dili ele alındığında; sapmalar, deyimler, öncelemeler, benzetme ve kişileştirme gibi söz sanatlarının spor sayfalarındaki futbol manşet ve başlıklarında büyük oranda kullanılmakta olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Deyişbilim, Futbol Haberleri, Haber Dili, Medya Dili, Spor Basını.

Abstract. Sports press, which takes sports into consideration as a topic and content, is very important in terms of the language of news and the elements of this language. In the present study, of headlines and titles about football

news in the sports press in Türkiye was investigated stylistically. Pages related to football news of randomly selected 15 issues of two sports newspapers published in Türkiye, FOTOMAÇ and FANATİK, were analysed and a stylistic evaluation was made through the data gathered from the headlines and titles of the football news in the issues selected. As a result of the study, it was found that deviations, idioms, figures of speech were frequently used in the headlines and titles of the football news in sports press.

Key Words: Stylistics, Football News, Language of Media, Language of News, Sports Press.

1. Giriş

İnsanların birbirleriyle anlaşabilmelerini sağlayan tek araç dildir. Bir dil teknik bakımdan konuşma dili ve yazı dili olarak ikiye ayrılır: Konuşma dili; günlük hayatımızda konuşurken kullandığımız dildir. Bu dilin özelliği, sadece konuşulan dil olarak kalmış ve bir kültür dili haline dönüşmemiş olmasıdır. Diğer yandan yazı dilini besleyen en önemli kaynak da sözlü kültür ve konuşma dilidir.

Yazı dili ise kültür dilidir. Yazılı eserlerde kullanılır. Yazı dili, o dili konuşan insanların, lehçe ya da ağızlarından birisinin temel alınması sonucu standart bir hale getirilmesiyle oluşur. Yazı dili olma niteliğini taşıyan ağzın, bir ülkenin kültür merkezi olarak gelişen bölgesinin ağzı olması ve konuşma dillerinin de en gelişmiş olanı arasından seçilmiş bulunması zorunluluğu bulunmaktadır. Türkçe'nin yazı dili, İstanbul ağzına dayanır.

Anlatım biçimi bakımından ise dil yediye ayrılır:

- 1- Bilim dili
- 2- Sanat dili
- 3- Teknik dili
- 4- Edebiyat-Şiir dili
- 5- Müzik dili
- 6- Mekanik dil
- 7- *Kitlesel haberleşme dili*
  - a) *Basın dili*
  - b) *Radyo-Televizyon dili*

Kitlesel haberleşme; iletinin kitle iletişim araçları (gazete, dergi, radyo, televizyon, sinema ve kitap gibi) aracılığıyla geniş ve bilinmeyen kitleye (dinleyici, izleyici, okuyucuya) iletilmesidir. Kitlesel haberleşmenin birçok avantajı ve dezavantajı vardır. Örneğin kitle iletişim araçları sayesinde düşüncenizi, fikrinizi, haberinizi çok kısa bir süre içerisinde geniş kitlelere ulaştırabilirsiniz. Kitle iletişim araçlarının bir iletiyi geniş kitlelere yayma özelliği kuşkusuz bu araçların en büyük özelliğidir. Buna karşın yayımlanan/iletinin bireyler üzerindeki etkinliği ne yazık ki yüz yüze iletişim ya da kişiler arası iletişim kadar etkin değildir.

Kitle iletişim aracı dendiğinde aklımıza ilk gelen, gazete, dergi, kitap gibi yazılı; radyo gibi işitsel; televizyon, sinema gibi işitsel-görsel; internet gibi işitsel-görsel ve yazılı iletişim araçlarıdır. Elbette bunlar dışında da resim, tiyatro gibi kitle iletişim araçları da vardır.

İlk kitle iletişim aracı, ilk çağ uygarlıklarından Roma ve Mısırda da yaygın bir şekilde kullanılan gazetedir. İlk kitle iletişim aracı olan gazetenin iletisi okur-yazarlıkla sınırlıydı. Uzun yıllar iktidarını sürdüren gazete iletişim teknolojilerindeki gelişme sayesinde yerini radyoya bırakmak zorunda kaldı. Radyo; radyo dalgaları vasıtasıyla sınırları ortadan kaldırarak geniş hedef kitlelere ulaştı. Radyodaki ileti yalnızca okuma-yazma bilen elit bir kesime değil, okuma yazma bilmeyenlere de hitap eder. Radyo sayesinde sizden kilometrelerce uzakta olan insanlara fikrinizi, haberinizi rahatlıkla ulaştırabilirsiniz. Gazetenin, mekana bağımlılığını, radyo sınırlı olarak ortadan kaldırmıştır. Radyonun iktidarı, görsel ve işitsel iletişim aracı olan televizyonla kısa sürede sona ermiştir.

Ancak bütün bu kitle iletişim araçlarının ortak amacı insanlara haber ulaştırmaktır. Bu nedenle, bu çalışmada öncelikle haber dili ele alınacak ve basındaki haber diline, özellikle de spor basınındaki haber diline deyişimsel açıdan değinilecektir.

2. Haber Dili

Günümüzde haber iletiminin önemli bir bölümü daha önce de belirtildiği gibi gazete, radyo ve televizyon ile gerçekleştirilmektedir. Televizyon haberi kısa bir geçmişe sahip olmasına rağmen, hem haberin yapısını hem de toplumsal değişimleri etkiler hale gelmiştir. Televizyon haberi, bireyin isteklerine uygun tarzda hazırlanmakta, her türlü ciddi kamusal söylem eğlenceye ve gösteriye dönüştürülmektedir. Gerçek yerine imgelerin sunumu ağırlık kazanmaktadır.

Gazetelerde ve medyada kullanılan dil üzerine farklı görüşler vardır. Bir kısım, medyada kullanılan dilin “düzgün” ve “sade” olması gerektiğini, diğer kısım ise, medyanın “hayatın renklerini” yansıtmamasını ve bunun için “hayatta”/sokakta kullanımda olan argo vs. alt-dillere başvurmadan geri kalmasının olanaksız olduğunu düşünmektedir.

Ancak medyanın haber iletme özelliğini göz önünde bulunduracak olursak, haber dili, belli bir eğitim sonucu kazanılan, dil bilgisi kurallarına daha çok uyulması gereken, sözcük seçimi daha dikkatli yapılan, okurda soru işaretleri bırakmayacak ölçüde açık, net ve kesin bir dildir. Bu nedenle haber dili ve haber dilinde kullanılan öğeler önem taşımaktadır.

Haber dili, esasen, “nötr/yansız” olması gereği düz aktarımcı, sade, kuru bir özelliğe sahiptir. Dolayısıyla, klişe ağırlıklı bir dildir. Günümüzde ise farklı diller, lehçeler, yansız olması gereken haber metinlerinde de kendini göstermektedir. Özellikle spor basınında kullanılan manşetler, başlıklar, haber dilinin klasik kuru-soğuk üslubundan uzaklaşmış durumdadır.

2.1. Spor Basınında Haber Dili

Kitleleri peşinden koşturan sporu konu ve içerik olarak işleyen spor basını da, haber dili ve dilini oluşturan öğeler açısından önemlidir. Spor basını da okurlarına haber ve bilgi vermek için toplumsal, kültürel ve yaşayan bir öge olan dili kullanmaktadır. Bununla birlikte spor basını okurların dikkat ve ilgisini çekmek, onları güvenilirliği konusunda ikna etmek için dile gereksinim duymaktadır.

Spor basınının kullandığı dil de haber dilidir. Yapılan bir çalışmada spor basınında kullanılan dille ilgili olarak, Türk spor basını haber dilini oluşturan öğeler spor kavram ve söz dizimleri, ulusal semboller, deyimler, militarist kavramlar, patolojik kavramlar, doğa kavramları, ekonomi kavramları, mitolojik kavramlar, argo sözcük ve söz dizimleri biçiminde saptanmıştır (Kaya, 1999). Ayrıca spor basınında dil kullanımında daha fazla özgürlük bulunmakta olduğu da saptanmıştır.

Bu çalışmada, Türk spor basını, iki büyük spor gazetesi FANATİK ve FOTOMAÇ gazetelerinin futbol haberleri temel alınarak deyişbilim açısından irdelenmiştir.

Sporun toplumsal yapı ve yaşam üzerinde güçlü etkileri bulunmaktadır. Spor, doğası ve özellikleri gereği kitle iletişim araçları ile güçlü bir ilişki içindedir. Basın, en eski kitle iletişim aracı olması ve kurumsallaşmış yapısı

nedeni ile diğer kitle iletişim araçlarından ayrılmaktadır. Bu nedenle basın ve spor arasındaki birliktelik güçlü ve farklı anlam ve öneme sahiptir.

Spor ve spor basınının önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bu doğrultuda spor basını nitelik ve nicelik olarak gelişme göstermiştir. Ancak bu gelişmeler çoğunlukla futbol haberleri ile sınırlı kalmıştır. Fotoğraf ve başlık gibi görsel öğelere haber metninden daha geniş bir alan ayrılmaktadır. Ayrıca bir görsel öge olarak düşünebileceğimiz manşetler de spor basınında büyük önem taşımaktadır.

3. Türk Spor Basınında Futbolun Yeri ve Önemi

Günümüzde futbol, her insanın yaşamına farklı biçimlerde girmiş ve dünya genelinde ekonomik, siyasî, kültürel ve sosyal değişimlere de yön vermektedir. "Geçmişten Günümüze Türkiye'deki Yazılı Spor Basınında Futbolun Yeri ve Önemi" (Büyükbaykal, 2004) adlı eserin, üçüncü bölümünde, futbol olgusunun Türkiye'deki yazılı spor basınına farklı dönemlerde ne şekilde yansıdığından söz edilirken, günümüz yazılı spor basınında 'futbol dünyasının tarafları' arasındaki ilişkinin boyutları değerlendirilmektedir. Bu bölümde ayrıca Türkiye'deki yazılı spor basınında futbol anlatım dili ele alınırken; deyimlerin, sıfatların, metaforların spor sayfalarındaki futbol başlıklarında kullanımına ilişkin örneklerle de yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde ise, Türkiye'deki yazılı spor basınında futbolun yeri ve önemini ortaya koymak için Milliyet, Cumhuriyet ve Fotospor gazetelerinin spor sayfaları 15 günlük incelemeye alınmış, bu sayfalardaki futbol yazılarının, genel spor yazıları içindeki oranları ortaya çıkarılarak ve elde edilen veriler doğrultusunda da yazılı spor basını açısından bir değerlendirme yapılmıştır. Eserin sonuç kısmında futbol-yazılı spor basını arasındaki ilişkide karşılaşılan eksikliklere ve bu alanda yapılan yanlışlıklara karşı çözüm önerileri okuyucuya yansıtılmaktadır.

Bu eserin yanı sıra, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda yapılan bir araştırmada, Türkiye'de spor yazarı olmanın kriterinin olmadığı, ikili ilişkiler ile popülerliğin spor yazarlığı için belirleyici olduğuna dikkat çekilmektedir. Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu araştırma görevlileri Alper Güngörmüş ve Recep Cengiz (2003) tarafından yapılan "Spor haberlerinin ve köşe yazarlarının okuyucuya yansıttığı görüşler üzerine" adlı araştırmada, spor yazarlarının verdiği mesajların olumlu ve olumsuz açılardan analizi yapılmıştır. 5 ulusal gazetenin 24 günlük sayılarında yer alan 121 yazarın kaleme aldığı 457 köşe yazısının üzerinde yapılan araştırmada, okuyucuya olumlu mesaj veren köşe

yazısının oranı yüzde 49.2, olumsuz mesaj veren köşe yazılarının oranının ise yüzde 5.8 olduğu belirlenmiştir.

Futbolun popüler olma özelliği ve kitlelerin ilgisini üzerine toplaması nedeniyle spor basınının büyük bir kısmını futbol haberleri oluşturmaktadır. Gazete ve televizyonların tiraj ve izlenme kaygısı nedeniyle sporla taraftarlık dışında bağı olmayan bazı popüler kişiler köşe yazarlığı veya yorumculuk yapmaktadır (Güngörmüş & Cengiz, 2003).

Yukarıda sözü edilen araştırmada, medyatik olup, gazetecilik mesleğinin dışında olan bu kişilerin dil bilgisi yanlışlıkları ve eksikliklerine neden olduklarına, kişi, kurum ve kuruluşları sorumsuzca hedef gösterdiklerine işaret edilmektedir. Ayrıca gazetecilik bilgisinden yoksun olan bu tür spor yazarlarının, argo kelimeler kullanımı ve taraflı yazıları gibi sorunlara da sıkça rastlandığı belirtilmektedir. Araştırmada, Türkiye'de spor yazarı olmanın kriterinin olmadığına da dikkat çekilmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, branşlara göre dağılımda ise köşe yazılarının konu içeriklerinin başında yüzde 89.3'lük bir oranla futbolun yer aldığına dikkat çekilmektedir.

Spor basınında dikkat çekmek için kullanılan manşetlerin ve başlıkların şiddet, cinsellik ve argoyu çağrıştırdığı vurgulanan araştırmada, "5 kafa kop-tu", "bombaladı", "Ankara celladı", "Fatih Akyel'in de kellesi uçuyor", "kaldırırım", "Geçmişe mazi", "Eşek gibi geleceksiniz", "İntikam" gibi ifadelerin manşetlerde çok sıkça yer almakta olduğu bildirilmektedir. Bazı spor yazarlarının eleştiri yaparken kullandıkları üslubun "ben merkezli", "hakaretamiz", "yargılayıcı", "ben haklıyım, sen bu işi bilmiyorsun" şeklinde olduğu belirtilmektedir.

Spor basınının kamu görevi sorumluluğuyla, okuyucunun branş tercihini dikkate alması, haberle bilginin bütünleştiği tavsiye ve teşvik içeren mesajlar vererek görevini yerine getirmesi Türk sporunun gelişimine sağlayacağı katkı ve "fair play" açısından büyük önem taşımaktadır (Güngörmüş & Cengiz, 2003).

4. Yöntem

Bilindiği gibi gazetelerin spor sayfaları hem yoğun ilgi hem de tepki alanıdır. Spor sayfalarının başlıkları sık sık tartışmaya açılmaktadır. Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi manşetler, başlıklar deyişbilimsel olarak bu çalışmada irdelenecektir. Çalışmada Türkiye'de yayımlanan iki spor

gazetesi olan FOTOMAÇ ve FANATİK gazetelerinin rast gele belirlenmiş 15 günlük sayılarının futbolla ilgili sayfaları incelemeye alınmış, bu sayfalardaki futbol haberlerinin manşetleri ve başlıkları incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda deyişbilimsel açıdan bir değerlendirme yapılmıştır.

5. Sonuçlar ve Değerlendirme

Daha öncede belirtildiği gibi çalışmanın amacı Türk spor basınında futbol haberlerinde kullanılan manşetlerin deyişbilimsel açıdan incelenmesidir. Buna göre, bu bölümde her iki gazeteden (FOTOMAÇ, FANATİK) elde edilen veriler sırasıyla incelenerek yorumlanacaktır.

5.1. Fotomaç Gazetesi Manşetleri

- *YAYENERSUN YA DA.. (17.11.2004)*

Bu manşette ağız özellikli bir sapma gözlenmektedir. Ancak bu ağız özellikli sapma farklı bir biçimde yazılmasından dolayı yazımsal bir sapma olarak da değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra “ya da...” denip bırakıldığı için de bir önceleme söz konusudur.

- *SİSTEM GEREĞİ GİDERSUN HOCAM (18.11.2004)*

Yukarıdaki manşetten bir gün sonraki manşette cümle tamamlanıyor ve futbol takımının hocası olan Ersun Yanal’a takımı galibiyet alamazsa gitmesi gerektiğini yine bir lehçesel sapma yaparak manşetten veriliyor.

- *HASANSIZ ŞAŞIYO (20.11.2004)*

Bu manşette ise Hasan Şaş olmadan takımın iyi olmadığını ifade edilmek istenmiş ve bu futbolcunun soyadından yola çıkılarak bir önceleme yapılmıştır.

- *Bir 3im Su: 3-2*

Lig lideri, UEFA Kupası'nda iddialı Fenerbahçe, Ankaragücü'nü yenerek 22 yıldır hasret kaldığı Türkiye Kupası'nda çeyrek finale çıktı. (24.01.2005)

Yukarıdaki manşette yine bir yazımsal sapma görülmektedir. Fenerbahçe'nin Ankaragücü karşısındaki galibiyetini ön plana çıkarmak için "bir içim su" demek yerine "iç" kelimesi atılan gol sayısı olan "3" ile verilmektedir ve böylece gol sayısı da öncelenmektedir.

- **Del'isi Olan Her Gün Ağlar: 1-3**

Ligden kopan, Avrupa'da hüsrana yaşayan Beşiktaş'ın, tutunduğu son dal da kırıldı. (24.01.2005)

Beşiktaş'ın Konyaspor mağlubiyetini anlatırken teknik direktörü Del Bosque'yi yargılayan bir manşet olarak gözümüze çarpmaktadır. "Ölüsü olan bir gün, delisi olan her gün ağlar" sözünü çağrıştıran bir ifadeyle teknik direktörün soy ismini benzeterek onun başarısızlığını önelemiş ve yazımsal bir sapma yapılmıştır.

- **Gülmek haram!**

Del Bosque ile acıların takımı olan Beşiktaş, 2005'e de kötü başladı Kartal; Konya'ya yenilip kupaya veda, taraftarına da bayramı zehir etti. (24.01.2005)

Bir önceki haber manşetiyle ilgili bir alt başlıkta da abartıdan yararlanılmıştır. Ayrıca haberin devamında ise "... kupaya veda, ... bayramı zehir etti." ifadesinde "etti" kelimesini yinelenmeyerek kısaltmadan yararlanılmıştır.

- **Ona şükür buna küfür: 1-0**

Türkiye Kupası 3'üncü kademesinde Bursaspor ile karşılaşan G.Saray, Hakan Şükür'ün 16'ncı dakikadaki kafa golüyle turu geçti. (23.01.2005)

Verilen manşette golü Hakan Şükür'ün attığını anlatmak için farklı bir yöntem izlenmiştir. Ayrıca hece yinelemesi, ya da kafiyeden yararlanılmıştır. Bunun nedeni ise maçın küfürlü geçtiğini vurgulamaktır.

- **Tura Geldi**

Başarılı futbolunu, ikinci yarıya taşıyamayan Cimbom, Bursa karşısında zor duruma düşse de adını tura yazdırmasını bildi. (23.01.2005)

Bu manşette ise belirsizlik gözlenmektedir. “Yazı-tura”daki turadan mı söz edilmekte yoksa “tur” kelimesinden mi söz edilmekte? Burada da okuyucunun dikkatini çekmek amaçlanmıştır. Aynı zamanda metin içerisinde de Galatasaray yerine “Cimbom” kelimesinin kullanılması da dikkat çekicidir.

● *Kupa **Fatih**'i Trabzon: 2-0*

Bordo-mavililer, Malatya'yı Avni Aker'de iki golle kupa dışı bıraktı. (24.01.2005)

Trabzonspor'a “kupa fatihi” sıfatı yakıştırılmış ve “fatih” kelimesine alışılmadık bir tamlayan eklenmiştir. Bunun yanı sıra bir de sapma gözlenmektedir. “Kupa dışı bırakmak” kullanımıyla yeni bir söylem oluşturulmuştur. Ayrıca Türkiye Kupasını 2 yıldır Trabzonspor'un alması da hatırlatılmak istenmiştir. Bunun yanı sıra Fatih Tekke adlı futbolcunun gol atması da vurgulanmıştır.

● *Diyarbakır kupaya **Yanık!***

Rize'yi Cem Yanık'ın penaltı golüyle geçen kırmızı-yeşilliler kupada 'yola devam' dedi. (23.01.2005)

Bu başlıkta ise yine benzetme ve çağrışımdan yararlanılmıştır. Aynı zamanda da bir belirsizlik söz konusudur. Bu sayede okuyucuyu meraklandırıp haberin devamını okuması amaçlanmıştır. Haberın devamı okunduğunda yanık kelimesinin golü atan futbolcunun soy ismi olduğu ve yazarın da bunu ustaca kullanarak takımın kupayı ne kadar istediğini de ifade etmek için kullandığını gözlemleyebiliyoruz.

● *Yıldırım gibi **bitirdi***

Kilitlenen Anelka transferi, F.Bahçe Başkanı Aziz Yıldırım'ın İngiltere'ye gidip müdahale etmesiyle çözüldü.... (23.01.2005)

Bu manşette de bir belirsizlik ve aynı zamanda benzetme söz konusu. Fenerbahçe başkanı Aziz Yıldırım'dan söz ediliyor. Başkan Aziz Yıldırım'ın transferi çok hızlı bir şekilde bitirdiğini ifade etmek amacıyla başkanın soyadından yola çıkılarak bir benzetme yapılmıştır. Okuyucu yine haberin devamını merak etmektedir. Fakat bu haberin henüz doğru olmadığı, yani daha görüşmelerin sürdüğü akşam televizyon haberlerinde belirtilmiştir.

- **Bir Hidayetti**

Türkiye'nin NBA'deki elçisi Hidayet Türkoğlu, Orlando Magic'in Philadelphia'yı 115-111 yendiği maçta takımını sırtladı; ürettiği 22 sayıyla Orlando'nun en skorer oyuncusu oldu. (23.01.2005)

Aslında konu futbol haberleri fakat incelemeler sırasında göz ardı edilmesi mümkün olmayan bir manşet daha bulunmuştur. Yukarda NBA'daki elçisi (gururu) (ki burada da bir benzetme ve betimleme söz konusudur) Hidayet Türkoğlu'yla ilgili bir manşet. Aslında manşetle söylenmek istenen "Bir Hidayet yetti" fakat bu haber basketbolcumuzun isminden yola çıkılarak hoş bir şekilde verilmek istenmiştir. Yine bir kısaltma söz konusudur. Aynı zamanda da bir yazımsal sapma da gözlenmektedir.

- **EN BABA KAVGA (21.11.2004)**

Bu manşette ise kavganın büyüklüğü "baba" kelimesiyle ifade edilmiştir. Metafor kullanılmıştır.

- **ÇEK Bİ LİZBON**

Fenerbahçe, Çek ekibi Prag'ı, deplasmanda devirdi... "UEFA'da yola devam" dedi. Yeni hedef, 18 Mayıs gecesi Lizbon'da UEFA Kupası Finali oynamak (24.11.2004)

Bu manşette ise Fenerbahçe'nin galibiyeti farklı alanda kullanılan bir söylemle ifade edilmiştir (Çek bi pilav üstü kuru) . Aynı zamanda S.Prag'ın Çek takımı olması ve bu galibiyetle Lizbon'da yapılacak olan UEFA finaline katılmaya aday olduğu ifade edilmiştir.

- **KRİZTOPH DAUM**

Fenerbahçe'ye geldiği günden bu yana hiç bir şeyden memnun olmayan teknik direktörü Christoph Daum, Diyarbakır maçı öncesinde yine istifa sinyalleri verdi, yönetime de verdi veristirdi. (25.11.2004)

Bu manşette Christoph Daum'un isminden yola çıkarak ortaya çıkan sorunları ifade etmek amacıyla "KRİZ" kelimesi kullanılmıştır. Yazımsal bir sapma gözlenmektedir.

- **Fener'e çeyrek altın: 3-2**

Kadıköy randevusu Aurelio'nun golüyle başladı. İsmet'in beraberlik golü keyifleri kaçırdı. Luciano ile Tuncay farkı bir anda açtı. (24.01.2005)

Yukarıda ki başlıkta Fenerbahçe'nin Ankaragücü galibiyeti ve bunu takiben çeyrek finale yükselmesi "çeyrek altın" tamlamasıyla çarpıcı bir şekilde ifade edilmiştir.

5.2. Fanatik Gazetesi Manşetleri

- **Çeyrek var 3-2**

22 yıldır Türkiye Kupası'nı kazanamayan Fenerbahçe, 3. kademe maçında, Ankaragücü'nü Kadıköy'de 3-2 yenerek adını çeyrek finale yazdırdı. (24.01.2005)

Bu manşette saati söylemek için kullanılan "Çeyrek var" cümlesi Fenerbahçe'nin Ankaragücü'yle yaptığı maçtan sonra çeyrek finale çıkma hakkı kazandığını çarpıcı bir dille ifade edilmiştir. "...adını çeyrek finale yazdırdı" ifadesi de bunu desteklemektedir.

- **Kadıköy inledi**

Fenerbahçe, 35 gün sonra Saracoğlu'na çıkarken, taraftarlar soğuk hava ve yağmura rağmen takımlarını yalnız bırakmadı. (24.01.2005)

Yukarıdaki başlıkta abartma tekniği kullanılmıştır. Kadıköy kelimesi ile Fenerbahçe Şükrü Saraçoğlu Stadı kastedilmektedir. Ayrıca "inlemek" canlı varlıklara mahsus bir eylemdir. Burada da kişileştirme kullanılarak "Kadıköy inledi" denmiştir.

- **Galatasaray'da Matem var**

Del Bosque, "Yenilgi de futbolun bir parçası" dedi. (24.01.2005)

Beşiktaş Futbol takımının Konyaspor önünde Türkiye kupası çeyrek finale yükselme mücadelesinde almış olduğu yenilgiden dolayı Beşiktaş camiasının üzüntüsü abartılı bir ifadeyle verilmek istenmiştir.

- **Hep karanlık! 1-3**

Beşiktaş'ın tutunacak tek dalı Türkiye Kupası'ydı. Ama Bosque ve talebeleri Konya'dan fark yiyerek kupaya da veda ettiler. (24.01.2005)

Ligde, UEFA'da ve son olarak Türkiye Kupası'nda da başarı sağlayamayan Bosque'li Beşiktaş takımının başarısızlığı "karanlık" a benzetilmiştir.

- **Fiyasko 1-3**

Beşiktaş, Avrupa'ya uzanan en kısa yolda da tökezledi. (24.01.2005)

Yukarıdaki iki başlığa benzer şekilde, bu başlıkta da Beşiktaş'ın başarısızlığı "fiyasko" kelimesi ile ifade edilmiştir. Ayrıca kişileştirme yapılarak "tökezlemek" kelimesi başarısızlık ifadesi için kullanılmıştır.

- **Sancılı zafer 1-0**

Bursaspor karşısında ölüp ölüp dirilen Galatasaray, Hakan Şükür'ün 16. dakikada attığı kafa golüyle Türkiye Kupası'nda çeyrek finalist oldu. (23.01.2005)

Galatasaray takımının almış olduğu zor galibiyet paradoks kullanarak ifade edilmek istenmiştir. "Sancılı" kelimesi galibiyetin zor elde edildiğini göstermektedir. Aynı zamanda kişileştirmeye de örnek gösterilebilir.

- **Trabzon'da 'Güneş' açtı 2-0**

Bordo-Mavililer, Malatyaspor'u Fatih ve Hasan'ın golleriyle rahat devirdi. (24.01.2005)

Trabzonspor'u ilk resmi maçında galibiyete taşıyan Şenol Güneş'in başarısını vurgulamak için böyle bir ifade kullanılmıştır. Bu ifade iki anlama gelebilir. Birincisi Şenol Güneş, teknik adam olarak, başarılıdır. İkinci olarak ise "güneş açtı" deyimiyile Trabzonspor'un Malatyaspor'u yenerek çeyrek finale yükselmesi belirtilmiştir.

- *Del Bosque ile icraatın içinden*

Del Bosque, formumuzu yükselttik, herkes daha iyi bir Beşiktaş izleyecek. Ronaldo olayına çok üzüldüm. Juanfran için ise beklemedeyiz dedi. (23.01.2005)

Burada “icraatın içinden” kullanımıyla artbilginin geri çağırılması yoluyla okuyucuya Del Bosque’nin devre arasında Beşiktaş’ta iyiye yönelik neler yapıldığı ile ilgili yaptığı açıklamalar belirtilmek istenmiştir.

- *MANCHESTERLEMEZ (27.11.2004)*

Bu son manşette ise İngiliz takımı Manchester United’ın bir gün sonra yapacağı maçla ilgili yorumu veriliyor. “Manchester” ve “terlemez” kelimelerinin ortak hecesi olan “ter” iki kez yazılmamış ve birleşik bir kelime oluşturulmuş. Bu da yine yazımsal sapmaya bir örnek. Aynı zamanda bu kelimeyle (“terlemez”) ifade edilmek istenen Manchester United’ın oynayacağı maçta fazla zorlanmayacağıdır.

6. Sonuç

Bu çalışmada tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kitleleri peşinden koşturarak sporu konu ve içerik olarak işleyen spor basını, futbol haberleri temel alınarak haber dili, manşetler ve başlıklar deyişbilimsel olarak incelenmiştir. Çalışmada Türkiye’de yayımlanan iki spor gazetesi olan FOTOMAÇ ve FANATİK gazetelerinin rast gele belirlenmiş 15 günlük sayılarının futbolla ilgili sayfaları incelemeye alınmış, bu sayfalardaki futbol yazılarının manşetleri ve başlıkları incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda deyişbilimsel açıdan bir değerlendirme yapılmıştır.

Daha öncede belirtildiği gibi çalışmanın amacı Türk spor basınında futbol haberlerinde kullanılan manşetlerin deyişbilimsel açıdan incelenmesidir.

Bu çalışmanın sonucunda Türkiye’deki yazılı spor basınında futbol anlatım dili ele alındığında;

- a) yazımsal sapmaların,
- b) deyimlerin,
- c) sıfatların,
- d) metaforların,

- e) benzetmelerin,
- f) kişileştirmelerin,
- g) abartmaların,
- h) sesbilgisel sapmaların,
- i) öncellemelerin
- j) çağrışımların

spor sayfalarındaki futbol başlıklarında büyük oranda kullanılmakta olduğu saptanmıştır. Bu söz sanatlarının kullanılması ise haber dilini özellikle de kitleleri ilgilendiren futbol basınında kullanılan anlatım dilini güçlendirmek ve okuyucunun ilgisini çekmek için vazgeçilmezdir.

Kaynakça

- Büyükbaykal, Güven (2004). Geçmişten Günümüze Türkiye'deki Yazılı Spor Basınında Futbolun Yeri ve Önemi, İÜ İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Cengiz, Recep & Güngörmüş, A. (2003) "Spor Haberleri ve Köşe Yazılarının Okuyucuya Yansıttığı Görüşler Üzerine Bir Araştırma", Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi (10-11 Ekim 2003)Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kaya, A. Yalçın (1996). "Dünya'da ve Türkiye'de Basının Gelişimi ile Basında Sporun Haber Öğeleri Açısından İncelenmesi", (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, A. Yalçın (1999). "Spor basınında dil kullanımı". Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 6
- Gürcan, H. İbrahim, Tözelik, Ufuk. inet-tr.org.tr/inetconf6/tammetin/spor-basını-tam.doc
- www.fotomac.com.tr.
- www.fanatik.com.tr.